

CH 2 - THE FOUNDATION OF CALCULUS

NORMS AND DISTANCES

Trikotniška neenakost:

$$\forall x, y \in \mathbb{R}^m : \|x + y\| \leq \|x\| + \|y\| \quad (2.1.0)$$

Naj bosta $x = u - w$ in $y = w - v$. Potem je:

$$\|u - v\| \leq \|u - w\| + \|w - v\|$$

CONVERGENCE OF SEQUENCES

(2.1.1) Neka zaporedje $\{x_n\} \subseteq \mathbb{R}$ konvergira proti $a \in \mathbb{R}$, če za $\forall \varepsilon > 0$ (poljubno majhen) obstaja $N \in \mathbb{N}$, tako da za $\forall n \geq N$ velja:

$$|x_n - a| < \varepsilon$$

Oziroma:

$$(\forall \varepsilon > 0, \exists N \in \mathbb{N}, \forall n \geq N)(|x_n - a| < \varepsilon)$$

Ekvivalentno pisanje:

$$\lim_{n \rightarrow \infty} x_n = a$$

Torej:

$$(\forall \varepsilon > 0, \exists N \in \mathbb{N}, \forall n \geq N)(|x_n - a| < \varepsilon \vee \lim_{n \rightarrow \infty} x_n = a)$$

Boly primer:

$$(\exists \{x_n\} \subseteq \mathbb{R}, \exists a \in \mathbb{R}, \forall \varepsilon > 0, \exists N \in \mathbb{N}, \forall n \geq N)(|x_n - a| < \varepsilon \vee \lim_{n \rightarrow \infty} x_n = a)$$

(2.1.2) (Poslošeno na vektorje) Zaporedje točk $\{x_n\} \subseteq \mathbb{R}^m$ konvergira proti $\underline{a} \in \mathbb{R}^m$, če $\forall \varepsilon > 0, \exists N \in \mathbb{N}, \forall n \geq N$:

$$\|x_n - \underline{a}\| < \varepsilon \quad \vee \quad \lim_{n \rightarrow \infty} x_n = \underline{a}$$

Razdalja med dve ma točkami v \mathbb{R}^m ($m \geq 2$), $x = (x_1, \dots, x_m)$ in $y = (y_1, \dots, y_m)$:

$$\|x - y\| = \sqrt{(x_1 - y_1)^2 + (x_2 - y_2)^2 + \dots + (x_m - y_m)^2}$$

$$\Rightarrow (\{x_n\} \subseteq \mathbb{R}^m, \exists a \in \mathbb{R}^m, \forall \varepsilon > 0, \exists N \in \mathbb{N}, \forall n \geq N)(\|x_n - \underline{a}\| < \varepsilon \vee \lim_{n \rightarrow \infty} x_n = \underline{a})$$

Da dokazemo, da NE konvergira, moramo najti nek $\varepsilon > 0$, tako da za vsak $N \in \mathbb{N}$ obstaja nek $n \geq N$, tako da $\|x_n - \underline{a}\| \geq \varepsilon$.

Ekvivalentno:

$$(\exists \{x_n\} \subseteq \mathbb{R}^m, \exists a \in \mathbb{R}, \forall \varepsilon > 0, \forall N \in \mathbb{N}, \exists n \geq N) (\|x_n - a\| \geq \varepsilon \wedge \lim_{n \rightarrow \infty} x_n \neq a)$$

(2.1.3) Predpostavimo, da zaporedje $\{x_n\}$ in $\{y_n\}$ konvergirata proti a in b . Potem konvergira $\{x_n + y_n\}$ proti $a+b$.

Dokaz: Pokažati moramo, da za $\forall \varepsilon > 0$ vedno $\exists N \in \mathbb{N}$, tako da za $\forall n \geq N$ velja:

$$\|(x_n + y_n) - (a+b)\| = \|(x_n - a) + (y_n - b)\| \leq \|x_n - a\| + \|y_n - b\| < \varepsilon$$

Ko x_n konvergira proti a , po def. $\exists N_1 \in \mathbb{N}$, da velja $\|x_n - a\| < \varepsilon/2$ za $\forall n \geq N_1$. Podobno za y_n in $N_2 \in \mathbb{N}$ velja $\|y_n - b\| < \varepsilon/2$ za $\forall n \geq N_2$.

Naj bo $N = \max\{N_1, N_2\}$. Potem za $\forall n \geq N$ velja:

$$\|x_n - a\| + \|y_n - b\| < \varepsilon/2 + \varepsilon/2 = \varepsilon$$

$$\Rightarrow \|(x_n + y_n) - (a+b)\| < \varepsilon \quad \square$$

pač nek poljubno majhen ε ...

CONTINUITY

"funkcija $f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ je vezna v $a \in \mathbb{R}$, če se $f(x)$ bliža $f(a)$ načaka tedaj, ko se x bliža a ".

To ni dobra definicija. Definirajmo pomen "bliža".

(2.1.4) $f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ je vezna v $a \in \mathbb{R}$, če za $\forall \varepsilon > 0$ obstaja $\delta > 0$, tako da je $|x - a| < \delta$, potem je $|f(x) - f(a)| < \varepsilon$.

$$(\exists a \in \mathbb{R}, \forall \varepsilon > 0, \exists \delta > 0) (|x - a| < \delta \Rightarrow |f(x) - f(a)| < \varepsilon)$$

Primer nevezne funkcije:

$$f(x) = \begin{cases} 1 & ; x \leq 0 \\ 2 & ; x > 0 \end{cases} \quad \text{Vidimo, da je } f(0)=1, \text{ ampak točke zelo bližu 0 so enake 2!}$$

če vzamemo nek $\varepsilon < 1$, potem najdemo točke za nek $\delta > 0$, tako da bodo med 0 in δ , da bo veljalo $f(x) = 2$ in zato:

$$|f(x) - f(a)| = |2 - 1| = 1 > \varepsilon$$

\hookrightarrow Ni vezna v točki $a=1$!

(2.1.5) funkcija $f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ je vezna v točki $a \in \mathbb{R}$, in samo če, velja za vsa zaporedje $\{x_n\}$, ki konvergira proti a , izraz:

$$\lim_{n \rightarrow \infty} f(x_n) = f(a)$$

Ekvivalentno: " $f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ je vezna v točki $a \in \mathbb{R}$ " \Leftrightarrow

$$(\forall \{x_n\} \subseteq \mathbb{R}, \forall \varepsilon > 0, \exists N \in \mathbb{N}, \forall n \geq N) (\lim_{n \rightarrow \infty} x_n = a \Rightarrow \lim_{n \rightarrow \infty} f(x_n) = f(a))$$

i) Dokaz: Predpostavimo, da je f vezna v točki $a \in \mathbb{R}$ in da velja tudi $\lim_{n \rightarrow \infty} x_n = a$.

Pokazati moramo, da $f(x_n)$ konvergira proti $f(a)$. To pomeni, da $\forall \varepsilon > 0, \exists N \in \mathbb{N}, \forall n \geq N : \|f(x_n) - f(a)\| < \varepsilon$.

Ker je f vezna, po def.:

$$\forall \varepsilon > 0, \exists \delta > 0 : |x - a| < \delta \Rightarrow |f(x) - f(a)| < \varepsilon$$

Velja tudi $\lim_{n \rightarrow \infty} x_n = a$, torej obstaja tak N $\in \mathbb{N}$, da za $\forall n \geq N$ velja:

$$|x_n - a| < \delta$$

Ker to velja za $\forall n \geq N$, potem velja tudi $\|f(x_n) - f(a)\| < \varepsilon$. $\Rightarrow \{f(x_n)\}$ konvergira proti $f(a)$. \blacksquare

ii) Zdaj dokazemo še to, da če je f nevezna v a , potem obstaja vsaj eno zaporedje $\{x_n\}$, ki konvergira v a , ampak da $\{f(x_n)\}$ ne konvergira v $f(a)$.

Ker f ni vezna v a , to pomeni ...

$$\neg (\forall \varepsilon > 0, \exists \delta > 0) (|x - a| < \delta \Rightarrow |f(x) - f(a)| < \varepsilon) \quad \neg(A \Rightarrow B) \\ (\exists \varepsilon > 0, \forall \delta > 0) (|x - a| < \delta \wedge |f(x) - f(a)| \geq \varepsilon) \quad A \wedge \neg B$$

Ne glede na to kako malo δ izberemo, vedno obstaja tak ε , da velja $|x - a| < \delta$, ampak $|f(x) - f(a)| \geq \varepsilon$.

Naj bo $\delta = 1/n$. Zdaj obstaja točka x_n , tako da velja $|x_n - a| < 1/n$, ampak $|f(x_n) - f(a)| \geq \varepsilon$.

Zaporedje $\{x_n\}$ zato konvergira proti a , oz. a , vendar $\{f(x_n)\}$ ne konvergira proti $f(a)$ (ker je razdalja med $f(x_n)$ in $f(a)$ vedno VSAJ ε). \blacksquare

\square

(2.1.8) $F: \mathbb{R}^n \rightarrow \mathbb{R}^m$ je vezna v točki a , če za $\forall \varepsilon > 0$, $\exists \delta > 0$, tako da velja:

$$\|x - a\| < \delta \Rightarrow \|F(x) - F(a)\| < \varepsilon$$

$$(\exists x, a \in \mathbb{R}^n)(\forall \varepsilon > 0, \exists \delta > 0)(\|x - a\| < \delta \Rightarrow \|F(x) - F(a)\| < \varepsilon)$$

(2.1.7) $F: \mathbb{R}^n \rightarrow \mathbb{R}^m$ je vezna v $a \in \mathbb{R}^n$, če, in samo če, velja za vsa zaporedja $\{x_n\}$, ki konvergirajo proti a , raz:

$$\lim_{k \rightarrow \infty} F(x_k) = F(a)$$

(2.1.8) Predpostavimo, da je $A \subseteq \mathbb{R}^n$ in da je $a \in A$. $F: A \rightarrow \mathbb{R}^m$ je vezna v točki a , če za $\forall \varepsilon > 0$, $\exists \delta > 0$, da velja $\|F(x) - F(a)\| < \varepsilon$, natanko tedaj ker velja $\|x - a\| < \delta$, za $x \in A$.

$$(A \subseteq \mathbb{R}^n, \exists a \in A, \exists x \in A)(\forall \varepsilon > 0, \exists \delta > 0)(\|x - a\| < \delta \Rightarrow \|F(x) - F(a)\| < \varepsilon)$$

ESTIMATES

Pri ε - δ dokazih isčemo "nek" $\delta > 0$, ki bo opravil svoje delo. Ne isčemo najboljšega. Zaradi tega lahko predpostavimo izračune z uporabo približnih vrednosti namesto natančnih.

Npr., če recemo "ta faktor ne bo nikoli večji od 10, zato zadostca $\delta = \varepsilon/10$ ".

(2.1.9) Predpostavi, da je $g: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ vezna v $a \in \mathbb{R}$. Naj velja tudi $g(a) \neq 0$. Potem je tudi funkcija $h(x) = 1/g(x)$ vezna v a .

Dokaz: Za nek $\varepsilon > 0$ moramo pokazati, da obstaja $\delta > 0$, tako da velja:

$$\|x - a\| < \delta \Rightarrow \left| \frac{1}{g(x)} - \frac{1}{g(a)} \right| < \varepsilon$$

||

$$\frac{|g(a) - g(x)|}{|g(a)||g(x)|}$$

Ker $g(x) \rightarrow g(a)$, je števec lahko poljubno majhen, tako da vzamemo x dovolj blizu a ; toda, bližje kot sta, manjši je produkt $|g(x)||g(a)|$ in ulomek postane vse večji! Potem je možno, da ne najdemo vredni $\varepsilon > 0$...

Ker je $|g(a)|$ konstanten, zaradi a , ga z lahko prilagođimo, tako da izberemo v redu a . Kaj pa $|g(x)|$? Moramo posložiti na vse x ... Ker $g(x) \rightarrow g(a) \neq 0$, $|g(x)|$ ne sme biti premajhen, ko $x \rightarrow a$.

Obstajati mora neka $\delta_1 > 0$, tako da velja:

$$|x - a| < \delta_1 \Rightarrow |g(x)| > \frac{|g(a)|}{2}$$

Za x , ki ustreza $|x - a| < \delta_1$, imamo zdaj:

$$\left| \frac{1}{g(x)} - \frac{1}{g(a)} \right| = \frac{|g(a) - g(x)|}{|g(x)||g(a)|} < \frac{\frac{|g(a) - g(x)|}{2}}{\frac{|g(a)|}{2} |g(a)|} = \frac{2}{|g(a)|^2} |g(a) - g(x)|$$

Kako zdaj spravimo ta izraz pod ε ?

Okaj. Ocitno je $2/|g(a)|^2$ konstanta, saj imamo fiksiran a . To pomeni, da je odvisno od $|g(x) - g(a)|$, če pridemo pod ε .

Mora veljati:

$$\frac{2}{|g(a)|^2} |g(a) - g(x)| < \varepsilon$$

$$\Leftrightarrow |g(a) - g(x)| < \frac{|g(a)|^2}{2} \varepsilon$$

Ker je g zvezna v a , verno da obstaja nek $\delta_2 > 0$, tako da velja:

$$|x - a| < \delta_2 \Rightarrow |g(a) - g(x)| < \frac{|g(a)|^2}{2} \varepsilon$$

Izberemo $\delta = \min\{\delta_1, \delta_2\}$ in dobimo:

$$\left| \frac{1}{g(x)} - \frac{1}{g(a)} \right| \leq \frac{2}{|g(a)|^2} |g(a) - g(x)| \quad \dots$$

$$\downarrow$$

$$|g(a) - g(x)| < \frac{|g(a)|^2}{2} \varepsilon$$

$$\Rightarrow \frac{2}{|g(a)|^2} |g(a) - g(x)| < \frac{2}{|g(a)|^2} \cdot \frac{|g(a)|^2}{2} \varepsilon$$

$$\frac{2}{|g(a)|^2} |g(a) - g(x)| < \varepsilon$$

□

EXERCISES FOR SECTION 2.1

1. Pokazi, da je $\{x_n\}$ konvergira proti a , potem $\{Mx_n\}$ ($M = \text{const.}$) konvergira proti Ma .

Zaporedje konvergira: $\forall \varepsilon > 0, \exists N \in \mathbb{N}, \forall n \geq N : |x_n - a| < \varepsilon$
oziroma, ko:

$$\lim_{n \rightarrow \infty} x_n = a$$

Pokazati moram, da $\{Mx_n\}$ konvergira v Ma :

i) $M \neq 0$

$$|Mx_n - Ma| = |M(x_n - a)| = |M||x_n - a|$$

Naj bo ε zdaj $\varepsilon/|M|$, zato:

$$|M||x_n - a| < \frac{\varepsilon}{|M|} \Leftrightarrow |x_n - a| < \varepsilon$$

Torej za $\forall \varepsilon$ tak Mx_n konvergira proti Ma , ker tudi $\{x_n\}$ konvergira proti a ...

■

ii) $M = 0$: $\{Mx_n\} = \{0 \cdot x_n\} = \{0\}$ in $Ma = 0 \cdot a = 0$. Pokazemo, da $\{0\}$ konvergira proti 0. Za $\forall \varepsilon > 0, \exists N \in \mathbb{N}, \forall n \geq N$:

$$|0 - 0| < \varepsilon \Leftrightarrow |0| < \varepsilon \Leftrightarrow 0 < \varepsilon$$

Torej tudi zdaj Mx_n konvergira proti Ma . ■

□

2. Predpostavim, da so $\{x_n\}$, $\{y_n\}$ in $\{z_n\}$ 3 zaporedja IR steril, tako da:

$$x_n \leq y_n \leq z_n \quad \text{za } \forall n \in \mathbb{N}$$

Pokazi, da je $\{x_n\}$ in $\{z_n\}$ konvergirata proti a IR, potem tudi $\{y_n\}$.

Po definiciji, torej za $\forall \varepsilon > 0, \exists N_x \in \mathbb{N}, \forall n \geq N_x : |x_n - a| < \varepsilon$ (1)
in za $\forall \varepsilon > 0, \exists N_z \in \mathbb{N}, \forall n \geq N_z : |z_n - a| < \varepsilon$ (2)

$$(1) \Leftrightarrow a - \varepsilon < x_n < a + \varepsilon \quad (1.2)$$

$$(2) \Leftrightarrow a - \varepsilon < z_n < a + \varepsilon \quad (2.2)$$

Naj bo $N = \max\{N_x, N_z\}$, zato za $\forall n \geq N$ veljata (1.2) in (2.2) in tudi $x_n \leq y_n \leq z_n$,

$$\begin{aligned} a - \varepsilon &< x_n \leq y_n \Rightarrow a - \varepsilon < y_n \\ y_n &\leq z_n < a + \varepsilon \Rightarrow y_n < a + \varepsilon \end{aligned} \Rightarrow a - \varepsilon < y_n < a + \varepsilon$$

to pa je nastanko $|y_n - a| < \varepsilon$, zato tudi $\{y_n\}$ konvergira proti a.

□

3. Uporabi definicijo zveznosti, da pokazes, da Če je $f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ zvezna v točki a , potem je tudi funkcija $g(x) = Mf(x)$ ($M = \text{const.}$) zvezna v točki a .

$$f \text{ je zvezna} \Leftrightarrow \forall \varepsilon > 0, \exists \delta > 0 : |x - a| < \delta \Rightarrow |f(x) - f(a)| < \varepsilon$$

Da pokazem, da je $g(x)$ zvezna, mora veljati za $\forall \varepsilon > 0, \exists \delta > 0 :$

$$|x - a| < \delta \Rightarrow |g(x) - g(a)| < \varepsilon \Leftrightarrow |Mf(x) - Mf(a)| < \varepsilon$$

$$|M(f(x) - f(a))| < \varepsilon$$

$$|M||f(x) - f(a)| < \varepsilon$$

i) $M = 0 : |M||f(x) - f(a)| = 0 < \varepsilon$ \square

ii) $M \neq 0 : |M||f(x) - f(a)| < \varepsilon \Leftrightarrow |f(x) - f(a)| < \frac{\varepsilon}{|M|}$

ker je f zvezna, velja to za poljubno majhne vrednosti $\varepsilon > 0$. Ker $|M| \neq 0$, $\varepsilon/|M| \neq 0$ in

g je zvezna v a . \leftarrow izraz velja.

\square

4. Če sta $f, g: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ zvezni v a , pokazi, da je tudi $f+g$.

$$f \text{ je zvezna v } a \Leftrightarrow \forall \varepsilon > 0, \exists \delta > 0 : |x - a| < \delta \Rightarrow |f(x) - f(a)| < \varepsilon$$

Sklepam, da je $f+g = (f+g)(x) = f(x) + g(x) \dots$

Pokazati moraj torej, da je $f+g$ zvezna $\Leftrightarrow \forall \varepsilon > 0, \exists \delta > 0 :$

$$|x - a| < \delta \Rightarrow |(f+g)(x) - (f+g)(a)| < \varepsilon$$

$$|(f(x) + g(x)) - (f(a) + g(a))| < \varepsilon$$

$$\leftarrow |(f(x) - f(a)) + (g(x) - g(a))| < \varepsilon$$

$$|(f(x) - f(a)) + (g(x) - g(a))| \leq |f(x) - f(a)| + |g(x) - g(a)|$$

Ker sta f in g zvezni v a , velja:

$$|x - a| < \delta \Rightarrow |f(x) - f(a)| < \varepsilon/2$$

$$|x - a| < \delta \Rightarrow |g(x) - g(a)| < \varepsilon/2 \Rightarrow |f(x) - f(a)| + |g(x) - g(a)| < \frac{\varepsilon}{2} + \frac{\varepsilon}{2} = \varepsilon$$

$$\downarrow \quad |(f+g)(x)| < \varepsilon$$

pač neka poljubna $\varepsilon > 0$,
zato da se lepo sestoji v $\varepsilon \dots$

\square

5. a) Če sta $f, g: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ zvezni v a , pokazi da je potem tudi fg .

$$fg = (f \cdot g)(x) = f(x)g(x) \quad \text{Pokažem, da je zvezna tako da za } \forall \varepsilon > 0, \exists \delta > 0 :$$

$$|x - a| < \delta \Rightarrow |(fg)(x) - (fg)(a)| < \varepsilon$$

$$\downarrow \quad = |(f(x) \cdot g(x)) - (f(a) \cdot g(a))|$$

$$= |f(x)g(x) - f(a)g(a)|$$

$$= |f(x)g(x) - f(a)g(x) + f(a)g(x) - f(a)g(a)|$$

$$= |(f(x)g(x) - f(a)g(x)) + (f(a)g(x) - f(a)g(a))|$$

$$\downarrow \leq |f(x)g(x) - f(a)g(x)| + |f(a)g(x) - f(a)g(a)|$$

$$= |g(x)(f(x) - f(a))| + |f(a)(g(x) - g(a))|$$

... will speedrun this (ad Gemini, ampak mfc pastro, sans nikdi sp ne bi spaminyl tega...):

b) Uporabi izrek (2.1.9) ter rezultat dela (A), da pokažeš, da je funkcija f/g zvezna v a.

Pokazali smo, da je produkt dveh funkcij, npr. $f \cdot h$, zvezen v a. Torek (2.1.9) pravi, da je $g: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ zvezna v a in $g(a) \neq 0$, torej je tudi $\frac{1}{g(x)} = \frac{1}{g(a)}$ zvezna v a.

Pokazati moram, da je $(\frac{f}{g})(x)$ zvezra v a. Naj bo $h(x) = 1/g(x)$.
 f in h sta zvezni, zato je (po a) tudi fh zvezna:

$$f_h = f \cdot \frac{1}{g(x)} = \left(\frac{f}{g} \right)(x)$$

zato je tudi fig vezna v a

7. S trojkatniško neenakostjo pokazi, da je $\|a\| - \|b\| \leq \|a - b\|$ za tva, $a, b \in \mathbb{R}^n$.

$$\|a+b\| \leq \|a\| + \|b\|$$

